

Animal Husbandry. Institute provided a large number of teaching materials for the development of farms: they are cattle in small farms, pork production in private farms, advice on feeding livestock, harvesting, storage and use of feed and so on.

***Conclusions.** Problems of Information and consulting services: lack of funding; imperfect state testing programs on scientific advisory support at the national and regional levels, lack of qualified specialists of the main areas of advice, do not use the full capacity of research institutions and universities, lack of consumer awareness of scientific and technological achievements and advanced experience, poorly developed telecommunications network in the link area - areas.*

УДК 657.656.823

Лучик Г.М.,
асистент кафедри обліку, аудиту і економічного аналізу.
Буковинський державний фінансово-економічний університет

СУТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ У СИСТЕМІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

***Анотація.** У статті розкривається зміст інформації з позиції вчених у системі прийняття управлінських рішень. А також визначено місце інформації у системі управління.*

***Ключові слова:** інформація, відомості, інформаційна база, дані, знання, система управління, інформаційні ресурси.*

Постановка проблеми. Інформаційні ресурси є результатом функціонування системи бухгалтерського обліку, яка формує інформаційний простір у системі прийняття управлінських рішень. При цьому, сукупність інформації отриманої за результатами діяльності утворює інформаційну базу даних. Ефективність якої підвищується за наявності автоматизованої системи, у якій накопичується великий масив постійної попередньо обробленої технічної нормативної, планової і облікової інформації про об'єкт управління, що аналізується. В сучасних умовах автоматизації обліку, проведення аналізу та аудиту підприємств, значення та актуальність інформації зростає, а тим більше у сфері управління. Розвиток інформаційних технологій у сфері обліку, аналізу і аудиту сприяє утворенню інформаційного простору в якому і відбувається кругообіг інформації. При цьому, сучасний їх розвиток дозволяє не тільки передавати її між суб'єктами цього простору, а й задовольняти користувачів інформацією для прийняття управлінських рішень.

Сучасні управлінці повинні чітко знати інформаційні потреби свого керівництва, оскільки управлінський процес вимагає постійного задоволення зростаючих інформаційних потреб користувачів. Економічна теорія стверджує, що людські потреби безмежні, а ресурси для їх задоволення обмежені, в тому числі зростають і інформаційні потреби. Особливу увагу, необхідно приділити удосконаленню вмінь аналітика відібрати релевантну інформацію для застосування її при реалізації аналітичних завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням сутності інформації у системі управління займалися вітчизняні та зарубіжні фахівці такі як: Т.В. Барановська, М.Т. Білуха, І.О. Бланк, С.Ф. Голов, П.Ф. Друкер, В.В. Євдокимов, Т.Г. Камінська, Є.В. Калюга, Н.Л. Карданська, В.В. Ковальов, Т.М. Ковальчук, О.В. Коновалов, С.А. Кузнецова, Б.Г. Литвак, В.Г. Лінник, Т.І. Ліхтер, Н.М. Малюга, В.П. Пантелєєв, О.В. Олійник, І.В. Сіменко, Р.І. Тринько, Ю.І. Черняк, Л.С. Шатковська, В.О. Шевчук, А.Д. Шеремет, С.І. Шкарабан, М.Г. Чумаченко, М.І. Яцків та інші вчені. Однак проблемним залишається питання сутності інформації визначення її місця у системі прийняття управлінських рішень.

Мета статті полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні сутності інформації, її місця у системі управління.

Виклад основного матеріалу. Першочерговим завданням є визначення поняття “інформація” у системі прийняття управлінських рішень. Інформація – абстрактне поняття, що має різні значення залежно від контексту. Загальне поняття інформації подано у філософії, де під нею розуміють відображення реального світу [13, с. 14].

Як філософську категорію її розглядають як один з атрибутів матерії, що відбиває її структуру. Так, в енциклопедичній літературі дається таке пояснення: інформація (лат. *informare*, англ. *informatio*) – роз’яснення, викладення, тлумачення. Первісно під інформацією розуміли відомості, які передаються людьми усним, письмовим або іншим способом із застосуванням технічних засобів та умовних сигналів.

Пізніше, з середини ХХ ст. зміст цього поняття значно розширився. Інформація почала вже розглядатися як загальнонаукове поняття, що включає обмін відомостями між людьми, людиною та автоматом, автоматом і автоматом; обмін сигналами у тваринному і рослинному світі; передачу ознак від клітини до клітини, від організму до організму, одне з основних понять кібернетики [13, с. 17].

Рис. 1. Структурно-логічна схема місця інформації у системі прийняття управлінських рішень

У широкому змісті інформація – це відомості, знання, повідомлення, що є об’єктом збереження, передачі, перетворення і які допомагають вирішити поставлене завдання. Інформація – це нові відомості, що можуть бути використані людиною для вдосконалення її діяльності й поповнення знань. Визначення поняття “інформація” можна систематизувати за певними особливостями та проаналізувати його сутність з різних позицій, що видно з даних табл. 1.

Погляд вчених щодо сутності поняття “інформація”

Прізвище автора	Визначення поняття
Інформація – як сукупність відомостей...	
Соснін А.С., Мельниченко Л.В.	Інформація – це відомості, одержані з різних джерел, які необхідно знайти чи одержати, вивчити чи дослідити, відкинути чи прийняти, перевірити і за необхідністю перевірити ще раз, перетворити на ресурс, прийняти рішення по його використанню і поррахувати (спрогнозувати) її загальну вигоду (економічну, соціальну, технологічну, політичну тощо) [7, с. 184]
Ковальов В.В.	Інформація – це відомості, які зменшують невизначеність в тій галузі, до якої вони належать[4, с. 45]
Цал-Цалко Ю.С.	Під інформацією, зазвичай, розуміють впорядковані відомості про процеси і явища[17, с. 47]
Хміль Ф.І.	Інформація – це документальні або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі. При цьому інформація відображає стан та зміни стану певної системи[12, с. 38]
Бруханський Р.	Термін “інформація” за своєю сутністю є абстрактною дефініцією, якій властиві різні альтернативні значення залежно від обраного контексту. Від латин. поняття “інформація” трактується у декількох найбільш поширених значеннях: виклад фактів, тлумачення, наведення, роз’яснення, ознайомлення. [17, с. 45]
Інформація – це сукупність даних...	
З позиції фінансового аналізу підприємства	Інформація – це зібрані оброблені і розподілені дані щодо виробничих та фінансових ресурсів підприємства і їх потоків, фінансового стану й основних результатів фінансової діяльності підприємства[9, с. 110]
Литвин Б.М., Стельман М.В.	Під інформацією розуміють сукупність корисних даних, які є об’єктом збирання, реєстрації, зберігання, передавання й перетворення. Інформація є одним із ресурсів, який може нагромаджуватися, реалізуватися, поновлюватися [9, с. 113]
У теорії інформації	Під інформацією розуміються не кожне повідомлення, але лише те, що містить невідомі до цього часу його отримувачеві факти, які доповнюють його уявлення про об’єкт [16, с. 53]
Берг А.І., Черняк Ю.І., Голов С.Ф.	Інформація – це вихідний матеріал для підготовки й прийняття управлінських рішень, які не можна сформулювати, не проаналізувавши фактори та обставини конкретної виробничої ситуації, що детально, достовірно, свосчасно і всесторонньо характеризують її [3, с.25]
Інформація – це сукупність відомостей і даних...	
Згідно Закону України “Про інформацію”	Інформація – це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [8, с. 18]
Андрєєва Г.І., Андрєєва В.А.	Інформація – це сукупність відомостей, даних, повідомлень, певний знань про керований об’єкт, процеси, явища, які підлягають збиранню, реєстрації доведенню їх до місця опрацювання і перетворенню для здійснення процесу управління [12, с. 38]
Ковальчук Т.М.	Інформація є цінним товаром, тому вкладення капіталу у вивчення ринку є вигідним, навіть якщо і не в даний момент часу, то на перспективу[5, с.75]
З позиції аналізу господарської діяльності	Інформацією називають дані, що несуть в собі додаткові відомості, які розширюють знання керівника, в розпорядження якого вони надходять, а управлінською інформацією є дані, що несуть нові знання, які легко сприймаються, зрозумілі і оцінені керівником підприємства, як корисні для вирішення відповідних завдань[5, с.99]

З табл. 1., видно, що трактування поняття “інформація” вченими розглядається з трьох різних позицій як сукупність відомостей, як сукупність даних і як сукупність відомостей і даних про об’єкт, що досліджується. Так, науковці Соснін А.С., Мельниченко Л.В. трактують визначення поняття “інформація” – як сукупність відомостей, які підлягають обробці, тобто нагромадженню, зберіганню на матеріальних носіях та в електронному вигляді, сортуванню, тощо. Звичайно, що з їх трактування важко не погодитися, адже будь-яка інформація це сукупність відомостей про об’єкт дослідження, які його характеризують та дають змогу аналізувати шляхом безпосередньої їх обробки.

З позиції фахівців: Ковальова В.В., Цал-Цалко Ю.С., Хміль Ф.І., Бруханського Р. інформація – це сукупність відомостей про певний об’єкт, процес, явище. Тобто, інформація – це лише сукупність відомостей, які характеризують певний об’єкт, явища, процес. Однозначно, що таке визначення інформації є занадто вузьким, оскільки не працюючи з цими відомостями, не обробляючи їх прийняти правильне з позиції керівника, а головне ефективно рішення практично не можливо. Тому, не вся інформація може бути корисною для управлінського процесу. Оскільки документально та публічно оголошених відомостей для прийняття відповідного управлінського рішення буде замало. І в свою чергу сукупність відомостей для одного користувача може давати багато інформації, а для іншого – нічого.

Необхідно зазначити, що як законодавча база так і науковці вважають, що поняття “інформація” не є тотожним поняттю “відомості”. Українське законодавство дає визначення поняттю “інформація” через поняття “відомості”. Так, у статті 1 Закону України “Про інформацію” під інформацією розуміються документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі. Відповідно до статті 201 Цивільного кодексу України інформація – це документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що мали або мають місце у суспільстві, державі та навколишньому середовищі. Отже, відповідно до чинного законодавства України поняття “відомості” є

значно ширшим за поняття “інформація”, оскільки останньою визнаються лише документовані або публічно оголошені відомості. Крім того, для однозначного застосування запропонованої норми на практиці необхідно дотримуватися термінологічної єдності, особливо якщо йдеться про таку єдність в межах однієї статті. [13, с. 18]

Литвин Б.М., Стельман М.В. під інформацією розуміють сукупність корисних даних, які є об’єктом збирання, реєстрації, зберігання, передавання й перетворення. Інформація є одним із ресурсів, який може нагромаджуватися, реалізуватися, поновлюватися. З їх точки зору, інформація – це сукупність даних. Таке ж твердження поняття “інформації” з позиції теорії інформації та фінансового аналізу підприємства.

Важливим аспектом в цьому питанні є сутність поняття “дані”. У житті ми часто вживаємо слово “дані” як синонім інформації, проте між ними є суттєве розходження. Пономаренко В. С. вважає, що дані – це величини, їх відношення, словосполучення, факти, перетворення та обробка яких дозволяють витягнути інформацію, тобто про той чи інший об’єкт або інший предмет, процеси або явища. Іншими словами, дані служать сировиною для створення інформації, отриманої в результаті обробки даних [13, с. 15].

Журавльова І. В. вважає, що дані – це фіксація змін у господарських процесах підприємства, а інформація – це певним чином оброблені дані про об’єкт дослідження та їх накопичення. В результаті прийнято вважати, що дані – “вхідна інформація”; інформація – “результативна інформація”. Дані фіксуються і перетворюються в результаті обробки в інформацію, яка певним чином накопичується та на основі якої приймаються управлінські рішення [13, с. 15].

Таке трактування поняття “дані” дає можливість даним науковцям стверджувати, що дані є первинним елементом у цій системі, а інформація – вторинним. Дані – це сукупність різних об’єктивних фактів. Дані – це лише код, що не несе сам по собі ніякого змісту. Однак, на нашу думку, з цим важко погодитись, оскільки інформація формує дані, шляхом її контекстуалізації,

категоризації, підрахунку, корекції, стиску. Оскільки інформація – це дані, що мають зміст, декодовані за допомогою ключа-контексту. Дані – це інформація, подана у формалізованому вигляді, прийнятому для опрацювання автоматичними засобами за можливої участі людини. Результатом опрацювання, яких є формування єдиної бази даних для системи управління.

Законодавство України також визначає поняття “дані” як інформацію у формі, придатній для автоматизованої обробки її засобами обчислювальної техніки [1, с. 22].

Поряд з тим варто зазначити, що з таким трактуванням поняття “дані” важко погодитись, оскільки інформація утворює базу даних для системи управління. Відомості про певний об’єкт в процесі обробки утворюють інформацію, яка у вигляді повідомлень (форма подання інформації) надходять до відповідних користувачів, що формують базу даних для прийняття управлінських рішень.

Тому можна стверджувати, що первинним поняття є “інформація”, а вторинним “дані”. В свою чергу, Андреева Г.І., Андреева В.А. трактують інформацію не тільки, як сукупність даних, відомостей, а й сукупність повідомлень. Однак під повідомленням розуміють тільки форму подання інформації. Що звичайно включається у сукупне поняття “інформації”, адже “інформувати” часто ототожнюють з поняттям “повідомляти”. Отже, повідомлення є складовою поняття “інформація”, оскільки форма подання є важливим аспектом інформаційного процесу. Від неї залежать і якісні характеристики отриманої керівником інформації для прийняття управлінських рішень.

Однак, якщо звернути увагу на визначення інформації з позиції Берга А.І. Черняка Ю.І., Голова С.Ф. то необхідно зазначити, що у системі прийняття управлінських рішень інформація є вихідним матеріалом результатів проведення економічного аналізу і є новими знання для керівника. Така інформація можлива навіть для застосування у сфері прогнозування результатів виробничої діяльності підприємства, його успішного розвитку. Управлінська

інформація, з їх позиції, не є вхідним (первинним) матеріалом, а результатом відповідних операцій з її обробки.

На нашу думку, інформація – це сукупність відомостей про об’єкт, що певним чином оброблені (збирання, вивчення, дослідження, сортування, перевірка, використання, зберігання на матеріальних носіях та/або в електронному вигляді), які несуть нові знання для користувачів системи управління та її інституцій.

За європейськими стандартами, “знання” – це комбінація даних та інформації, до яких додається точка зору, навички та досвід експерта, що дає вагомий результат, який може бути використано для прийняття рішень. Знання може бути вичерпним та/або вузьким, індивідуальним та/або колективним. Нажаль, українське законодавство взагалі не визначає поняття “знання” [1, с. 22]. Ерроу К. вважає знання (інформація) існують незалежно від простору. Подібно до квантових часток вони можуть знаходитись у кількох місцях одночасно. Продайте мені пиріг і у вас його більше не буде. Продайте мені рецепт пирога, і він буде у нас обох. У царстві інтелектуальних активів і невідчутної продукції пирога не стає менше, скільки його не їси. Але ви не можете забрати його назад. Продавець може повернути собі, припустимо, машину, але повідомивши покупця певну інформацію, він не може забрати її назад. В інформаційній економіці є одна хитрість, яка стосується і покупця, і продавця: покупець не може вирішити, чи варто платити за інформацію доти, доки її не отримав; але як тільки він заволодів нею, йому більше не потрібно її купувати [1, с. 23].

Соловйов В. вважає, що знання – найзагальніше вираження для позначення теоретичної діяльності розуму, що має претензію на об’єктивну істину (на відміну від мислення чи думки, які можуть бути явно фантастичними). Терміни “знання” і “пізнання”, належати, по суті, до одного і того ж предмета, відрізняються певним відтінком: перший стосується більше об’єктивного аспекту і результатів розумового процесу, другий – більше його суб’єктивних умов [1, с. 23].

Поняття “знання” багатоаспектне, в різних науках та у різних контекстах у цей термін вкладено різний зміст. Проте у більшості випадків наголошується зв’язок знання з інформацією. Зокрема, знання – це й усвідомлені та класифіковані факти та дані, і розуміння, і теоретичні концепції, і принципи, і процедури отримання інформації та даних, і способи пояснення; знання – це комбінація досвіду, цінностей, контекстної інформації, експертних оцінок, яка дає можливість оцінювати новий досвід та інформацію [1, с.23]. Саме ж поняття “знання” значно глибше й ширше, ніж просто дані чи інформація. У свою чергу, знання – це та інформація, яку індивід або організація можуть трансформувати у дії, будувати на її основі своє бачення майбутнього.

Висновки. Інформація є основним джерелом застосування аналітичних процедур у системі прийняття управлінських рішень. Сучасні ринкові умови функціонування підприємства характеризуються високою гнучкістю управління. Ці умови вимагають від управлінців забезпечити управлінський процес актуальною, спеціально орієнтованою, якісною, корисною інформацією, необхідною для задоволення інформаційних потреб користувачів.

На нашу думку, інформація – це сукупність відомостей про об’єкт, що певним чином оброблені (збирання, вивчення, дослідження, сортування, перевірка, використання, зберігання на матеріальних носіях та/або в електронному вигляді), які несуть нові знання для користувачів системи управління та її інституцій.

Сучасний аналітик повинен активніше використовувати інформації для прийняття рішень з метою підвищення потенціалу підприємства та зростання його конкурентоспроможності в зовнішньому середовищі, побудови адаптивних моделей в умовах економічного зростання. Можна стверджувати, що результатом використання релевантної інформації відповідним чином класифікованої у системі управління є утворення інформаційного забезпечення, що є ключовим елементом у системі прийняття управлінських рішень. Від якості якого залежить і ефективність прийнятого управлінського рішення. В свою чергу не менш важливим є і класифікації інформаційного забезпечення.

Використана література

1. Закон України “Про телекомунікації” № 1280-IV від 18.11.2003р. зі змінами та доповненнями // Збірник Урядових нормативних актів України. – 2004. – №7. – с. 20-25.
2. Барановська С.П. Обліково-аналітичне забезпечення як невід’ємна складова управління підприємством / С.П. Барановська. – Вісник Національного університету „Львівська політехніка” – 2012. – с.8-9
3. Берг А.И. Информация и управление. / А.И. Берг, Ю.И. Черняк. - М.: Экономика,1966. - 64 с.
4. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент. / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 1999. - 768 с.
5. Ковальчук Т.М. Оперативний економічний аналіз в управлінні аграрним виробництвом./ Т.М. Ковальчук. - К.: ІАЕ УААН, 2001. - 520 с.
6. Косс В.А. Варіант структури активного об’єкта з точки зору функцій підтримки прийняття рішень в системі типу “ситуаційний центр”: [Електронний ресурс] / В.А. Косс. – www.nbuv.gov.ua. – 2011. – С. 75 – 81.
7. Кузнецова С.А. Концепція облікової інформації для управління [Текст] / С.А. Кузнецова. // Економіка і регіон. – 2007. – № 4. – С. 184 – 187.
8. Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу: навчальний посібник / Купалова Г.І. – Бібліотека українських підручників, 2008. – с. 587.
9. Литвин Б. М. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / Б.М. Литвин, М.В. Стельмах – К.: “Хай_Тек Пресс”, 2008. – 336 с.
10. Лысенко Д.В. Комплексный анализ хозяйственной деятельности: ученик / Д.В. Лысенко. – М.: ИНФРА-М, 2010. – 320 с
11. Мошенський С.З. Економічний аналіз: підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. / С.З. Мошенський, О.В. Олійник. – II-ге вид., і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2007. – 704 с.
12. Організація і методика економічного аналізу: Навчальний посібник / Автори і уклад. Г.І. Андреева, В.А. Андреева. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 353 с.

13. Пономаренко В. С. Основи захисту інформації. Навчальний посібник. / В.С. Пономаренко, І.В. Журавльова, В.В. Туманов. – Харків: Вид. ХДЕУ, 2003. – 176 с.
14. Пушкар М.С. Ідеальна система обліку: концепція, архітектура, інформація: монографія / М.С. Пушкар, М.Г. Чумаченко. – Тернопіль: Карт-бланш, 2011. – 336 с.
15. Сіменко І.В. Якість процесу прийняття управлінських рішень: визначення етапів та послідовності аналітичних процедур: [Електронний ресурс] / І.В. Сіменко. – 1. – 2010. – С. 45 – 53.
16. Соколова Л.Е. Разработка управленческого решения: конспект лекций [Текст] / Л.Е. Соколова. – М.: Высшее образование, 2008. – 188 с.
17. Ходаківський Є. Методологія наукових досліджень в парадигмі синергетики: монографія. / Є. Ходаківський, В. Данилко, Ю. Цал-Цалко. - Житомир: [ЖДТУ], 2009. - 340 с.

Summary

Raising of task. *Informative resources are the result of functioning of the system of record-keeping, which forms informative space in the system of acceptance of administrative decisions. Thus, the aggregate of information got as a result of activity forms an informative database. A problem is a question of essence of information of determining its location in the system of acceptance of administrative decisions.*

Research results. *Ground of this problematiki, enables to define essence of information and its place in control system.*

Conclusions. *Information is the basic source of application of analytical procedures in the system of acceptance of administrative decisions. The modern market conditions of functioning of enterprise are characterized high flexibility of management. These terms require from upravlinciv to provide an administrative process actual, specially oriented, high-quality, useful information, necessary for satisfaction of informative necessities of users. To our opinion, information is an aggregate of information about an object, that definitely treated (collection, study, research, sorting, verification, use, storage, on financial transmitters ta/abo in an electronic kind), what carry new knowledges for the users of control system and its instituciy.*